

Nr 93.

Av herr **Orgård**, om anslag till anordnande av s. k. vandringsutställningar.

Vid 1944 års riksdag yrkades i tvenne likalydande motioner (I: 184 och II: 252), att riksdagen måtte besluta att som reservationsanslag under åttonde huvudtiteln uppföra en summa av 8 500 kronor, utgörande anslag till nationalmuseum för ordnande av vandringsutställningar i landsorten.

Statsutskottet anförde under punkten 20 i sitt utlåtande nr 8, att utskottet vore ense med motionärerna om att det tidigare i riksstaten uppförda men sedermera indragna anslaget till nationalmuseum för ordnande av s. k. vandringsutställningar utgjorde ett viktigt led i kulturfrämjandets tjänst. Det syntes därför önskvärt att museets ledning så snart förhållandena det medgäve toge initiativ till återupptagande av denna verksamhet samt att det därefter vid den prövning ärendet komme att underkastas från Kungl. Maj:ts sida skulle visa sig möjligt att bereda erforderliga medel för ändamålet. Utskottet vore däremot icke berett att på motionsvis framställda yrkanden tillstyrka anvisande för budgetåret 1944/45 av ett anslag för omförmälda utställningsverksamhet. Utskottet hemställde därför att ifrågavarande motioner måtte av riksdagen avslås, vilken hemställan av riksdagen bifölls.

Som av det anförda framgår ställde sig statsutskottet i sak synnerligen välvilligt till motionärernas framställning. Statsutskottets yttrande gav anledning till den förmodan, att ett initiativ av nationalmusei ledning i den av motionärerna berörda frågan skulle leda till ett positivt resultat för budgetåret 1945/46.

Då som av bifogade bilaga framgår överintendenten och chefen för nationalmuseum gjort den av statsutskottet omnämnda framställningen, får undertecknad, med livligt understrykande av vikten av att nationalmusei pedagogiska verksamhet och i synnerhet dess strävan att göra museets konstskatter tillgängliga även för landsbygdens folk icke får eftersättas utan snarare bör utvidgas, föreslå,

att riksdagen under åttonde huvudtiteln måtte uppföra ett reservationsanslag å 10 000 kronor till nationalmuseum för anordnande av s. k. vandringsutställningar.

Stockholm den 18 januari 1945.

Per Orgård.

Till Konungen.

Härmed får jag i underdånighet för Eders Kungl. Maj:t framlägga förslag till de anslagsäskanden för nationalmuseum för budgetåret 1945/46, vilka synas mig böra föreläggas nästkommande års riksdag.

Innan jag ingår på de förslag som i olika avseenden komma att av mig framställas, anser jag mig böra framhålla, att de besparingssträvanden, som under de gångna krigsåren kommit till uttryck med avseende å anslag till kulturella ändamål även i hög grad drabbat nationalmusei organisation och verksamhet. Museets ledning har också vinnlagt sig om att i möjligaste mån under denna tid begränsa sina anspråk. Emellertid låter det sig icke göra att i längden uppehålla museets centrala ställning i vårt kulturliv utan att ökade medel ställas till museets förfogande. Att museets anslagskrav för budgetåret 1945/46 komma att väsentligt överstiga de nu utgående anslagen har sin förklaring just i det förhållandet att museets naturliga utveckling och tillväxt under i det närmaste fem år hållits tillbaka. Jag har icke ansett det försvarligt — ur de synpunkter jag har att företräda — att icke nu framlägga förslag till sådana åtgärder, som synas mig nödvändiga för att stärka och befordra museets ställning och giva museet möjligheter att fullfölja sina kulturella uppgifter.

Nationalmuseet: Vandringsutställningar m. m. Från och med budgetåret 1940/41 indrogs anslaget till vandringsutställningar. För budgetåret 1938/39 utgick anslaget med 8 500 kronor, men sänktes på grund av förefintlig reservation för budgetåret 1939/40 till 2 000 kronor.

Vid 1944 års riksdag yrkades i två likalydande motioner (I: 184 och II: 252), att riksdagen måtte besluta att som reservationsanslag under åttonde huvudtiteln uppföra en summa av 8 500 kronor till nationalmuseum för ordnandet av vandringsutställningar i landsorten.

Statsutskottet anförde under punkten 20 i sitt utlåtande nr 8, att utskottet vore ense med motionärerna om att det tidigare på riksstaten uppförda men numera indragna anslaget till nationalmuseum för anordnande av s. k. vandringsutställningar utgjorde ett viktigt led i kulturfrämjandets tjänst. Det syntes utskottet därför önskvärt, att museets ledning så snart förhållandena det medgäve, toge initiativ till återupptagande av ifrågavarande verksamhet samt att det därefter vid den prövning ärendet komme att underkastas från Kungl. Maj:ts sida skulle visa sig möjligt att bereda erforderliga medel för ändamålet. Utskottet vore däremot icke berett att på motionsvis framställda yrkanden tillstyrka anvisande för nästa budgetår av ett anslag för omfördäda utställningsverksamhet.

På hemställan av statsutskottet avslag riksdagen ifrågavarande motioner. Statsutskottets motivering var emellertid mycket välvillig och av densamma framgår, att utskottet hyste förståelse för den bildningsverksamhet som här är i fråga. Vandringsutställningar är den naturligaste formen för att även landsortens invånare skola kunna bliva delaktiga av de värden, som statens konstsamlingar hava att bjuda. En livlig önskan om att se verksamheten återupptagen har på olika sätt givit sig till känna. Jag får därför hemställa, att ett anslag måtte för nästa budgetår anvisas för ändamålet. Önskvärt är att verksamheten kan återupptagas i samma utsträckning som tidigare. Med hänsyn till att en viss fördyring inträtt under den tid verksamheten varit nedlagd torde anslaget böra uppföras med 10 000 kronor.

Stockholm den 31 augusti 1944.

Underdånigst

ERIK WETTERGREN.

Georg Z. Topelius.

Till Överintendenten och Chefen för Nationalmuseum.

Med anledning av en föreslagen utvidgning av Riksförbundets för bildande konst verksamhet med vandringsutställningar ber härmed Förbundets styrelse att till Eder få överlämna följande vördsamma framställning.

Riksförbundets verksamhet med vandringsutställningar har som bekant med statligt stöd av lotterimedel pågått sedan 1930. Under dessa 14 år har Förbundet kringsänt icke mindre än 32 olika utställningssamlingar, omfattande alla arter av svensk konst liksom även konst från våra grannländer samt från U. S. A. och Frankrike. Sammanlagt har Förbundet anordnat icke mindre än inemot 400 utställningar i alla delar av vårt land. Betydelsen av denna verksamhet börjar numera framträda allt mera påtagligt icke blott i det rika erkännande den rönt men också i den utbredning över hela landet, som konstintresset visat under senare år. En säker mätare på det senare äro de ständiga önskemål om utställningar, som till Förbundet inkomma från orter, där tidigare aldrig visats några samlingar av god konst. Förbundet kan numera icke på långt när tillmötesgå alla sådana önskemål, detta beroende icke blott på otillräcklig organisation men också, och kanske än mera, på grund av svårigheten att upplåna konstnärligt utställningsmaterial i tillräckliga kvantiteter. Hittills har anskaffningen av detta skett på något av dessa tre sätt:

1. företrädesvis genom lån av resp. konstnärer,
2. emellanåt genom lån från Nationalmuseum eller från privata konst-samlare,
3. i ett fall genom inköp för av staten till förfogande ställda medel.

Denna nationellt betydelsefulla verksamhet har sålunda i det hela möjliggjorts tack vare förståelse och generositet från nämnda kategorier av utlånare. I allra högsta grad är härvid konstnärernas osvikliga intresse och villighet värt beaktande, helst som dessa endast på ett fåtal av Förbundets utställningar haft chanser att få sälja något av sina verk. Emellertid ha av lätt begripliga skäl konstnärernas möjligheter att på detta vis bistå Förbundet minskats i mån som verksamheten med vandringsutställningarna utvidgats. För en ytterligare ökad verksamhet räknar Förbundet därför icke med att vidare kunna utnyttja konstnärernas ofta hårt ansträngda lust till tillmötesgående liksom ej heller i behövlig omfattning Nationalmusei nuvarande bestånd eller privatsamlarnas innehav av konstverk.

Förbundets styrelse har därför diskuterat möjligheten att söka övervinna dessa nu klart framträdande svårigheter genom ett ev. begagnande av den tredje hittills praktiserade utvägen: statsinköp eller statligt stödda inköp av konstverk att först exponeras på Förbundets och Nationalmusei gemensamma vandringsutställningar för att sedan — liksom den tidigare gången skedde — av museet deponeras på lämpliga ställen ute i landet.

Vid 1932 års stödinköp anskaffades genom det för ändamålet givna lotterianslagets 75 000 kronor en ypperlig samling svensk nutidskonst, vilken under några därpå följande år turnerade på olika håll i landet. Därefter införlivades dessa konstverk med Nationalmusei inventarier och deponerades enligt Kungl. Maj:ts beslut av detta i ett antal landsortsmuséer, till vars ofta fattiga samlingar av modern konst de kommo att utgöra välgörande tillskott. (I anslagsbeslutet hade Kungl. Maj:t förordnat, att konstverken icke blott skulle köpas utan också förvaltas och deponeras av Riksförbundet. Men med hänsyn till önskvärdheten att alla för statliga medel förvärvade konstverk disponerades av en och samma myndighet, vidtogs senare den nämnda anordningen.)

Även i detta fall synes det Riksförbundet önskvärt att Nationalmuseum vid ev. förnyade inköp av konstverk för vandringsutställningar och depositioner i första hand åtog sig den administrativa sidan av denna angelägenhet. Flera skäl tala dessutom för — anser Förbundet — att Nationalmuseum, statens centrala institution för konstbildningsarbetet i landet, också genom anslagsäskande toge det officiella initiativet i en så nationellt betydelsefull åtgärd som den här ovan berörda. Som illustration till det f. n. rådande missförhållandet mellan Nationalmusei inköpsanslag och konstintressets verkliga behov, så som dessa senare framgått av museets egen och Riksförbundets programenliga landsortsverksamhet, må påminnas om, att det för att tillfredsställa enbart de önskemål om musealt valda vandringsutställningar, varom från ett sextiotal städer, municipalsamhällen och andra orter ansökningar inkommit till förbundet, skulle krävas minst 6 samlingar om vardera ca 50 nummer, tillhoppa ca 300 konstverk. Den gemensamma anskaffningskostnaden för dessa skulle i runt tal belöpa sig till minst 200 000 kronor, d. v. s. en summa ungefär 10 gånger så stor som museets anslag för inköp av levande svenska konstnärers arbeten. Med 300 konstverk skulle nödtorftigt kunna tillgodoses högst en fjärdedel av de samhällen i landet, där man i första hand har anledning skapa tillfällen att se god konst. För att under loppet av ett år tillgodose alla dessa orter skulle alltså en fyra gånger så stor samling konstverk årligen behövas. Sönderdelade i depositioner om en tavla eller ett skulpturverk skulle de sex ovan-

nämnda vandringsutställningarnas 300 konstverk ej räcka att tillgodose tionedelen av Sveriges folkskolor.

Man kan med skäl fråga sig, huruvida detta behov kan täckas av nu levande svenska konstnärers hela årsproduktion, än mera, om det skulle kunna täckas av ett fullt representativt urval av denna produktion. Även om så skulle vara fallet, synes det Förbundets styrelse lämpligt, att ett eventuellt urval skedde ej blott av den dagsaktuella svenska konsten utan också av tidigare svenskt måleri och svensk skulptur. Med tanke även på landsortsmuseernas, folkhögskolors och andra läroanstalters önskemål och kommande behov förefaller det Riksförbundet högeligen angeläget, att Nationalmuseum finge tillfälle att planmässigt på lång sikt och i mycket större omfattning än hittills uppköpa representativa verk av sådan konst.

Då man betänker Nationalmusei stadgeenliga förhållande till det växande konstintresset i landet, kan man ej finna annat än att museets anslag till inköp av svenska konstnärers arbeten höra till de mest missgynnade posterna i vår kulturbudget. Den anslagna summan kan — detta inser Förbundet till fullo — icke ens räcka till inköp för museets eget galleris representation av svensk nutidskonst och alltså än mindre till att tillgodose landsortens behov att följa med i den moderna konstutvecklingen.

Med hänsyn till Riksförbundets erfarenhet av det folkliga konstintressets verkliga behov och i förhoppning om en fortsatt fruktbarande samverkan mellan Nationalmuseum och vår sammanslutning anholder Riksförbundet för bildande konst härmed vördsamt att Herr Överintendenten ville behjärta här ovan gjorda påpekanden och till Kungl. Maj:t snarast ingå med en underdånig framställning dels om återuppförda anslag till museets nu nedlagda verksamhet med vandringsutställningar m. m., dels också om en avsevärd höjning av museets anslag för inköp av svensk konst. Med tanke på det verkliga behovets storleksordning förefaller det synnerligen rimligt att det begärda anslaget icke understiger den fyrdubblade summan av hittills beviljade anslag samt att det icke begränsas till enbart verk av nu levande svenska konstnärer.

Stockholm den 22 juni 1944.

Malte Jacobsson.

Riksförbundets ordförande.

Fritz H. Eriksson.
Arbetsutskottets ordf.

Sixten Strömbom.
Arbetsutskottets verkst. led.